

Heemkundekring Bergeijk

de Keersopper

nr 19

In dit nummer:

Pelgrimstocht naar Santiago de Compostella.

Zephyrien van Aken p 2

Eens, lang geleden, wel zo'n 100 jaar geleden.

Marionne Verhees p 7

Reglement tot voorkominge van brandt over den dorpe van Bergeijk

Piet Aarts p 11

Heere P.N. Panken: Naamsafleiding van plaatsn.

Piet Aarts p 15

Van Eyckelberghe tot Bergeijk.

Wim van Dooremolen p 16

Heemkundekring Bergeijk

Secretariaat: Warande 19

5555 AN Valkenswaard

Tel. 040 – 201 74 68

E-mail: heemkundekringbergeijk@kpnmail.nl

Rabo Bank Bergeijk Rekening nr 10.13.73.627

DE KEERSOPPER

NR 19

dec 2010

HEEMKUNDEKRING BERGEIJK

Hallo, heemkundevrienden,

Het jaar is alweer bijna om; een goed jaar denken we.

Met tentoonstellingen, lezingen en excursies etc.

En hoe we er nu voor staan ?

De mannen, die aan het fotoboek Bergeijk werken, werken hard. Dat beloofd wat te worden. Ook anderen zijn actief met -onderzoek naar teuten- inbrengen van cultuurhistorie op erfgoedkaarten- inrichting van t Kerkhof 't Hof- historische graven registreren- fotoarchief- enz. De Pielistentoonstelling is afgebroken, maar er wordt nog gewerkt aan een boek "De historie van de Pielis".

We staan niet stil. In het Teutenhuis staat tot mei een tentoonstelling 'Sigaren en Bergeijkse Sigarenmakers', met op donderdagmorgen demonstratie sigaren maken.

Aan tentoonstellingen '100 jaar RABObank' en '50 jaren VVV' wordt gewerkt. Info over de vroeger Boerenleenbanken is welkom bij Wim.

De foto hiernaast laat enige werkers en hun bakje koffie zien op een dinsdagavond. Loop eens binnen, ook degenen die geen tijd hebben voor heemkundewerk, maar wel supporter zijn. Loop binnen ter kennismaking met heemhuis en de mensen. Kijk eens wat voor boeken daar allemaal staan, onze bidprentjesverzameling en zo.

Of geef tips en reik ideeën aan. Welkom!!

En in deze Keersopper?

We hadden een lezing door twee heren, die op een heel eigen wijze verhaalden over hun voettocht naar Santiago. De moeite waard omdat ook eens op papier vast te leggen, vond Zephyrien van Aken.

Verder een terugblik op Luyksgestel 100 jaar geleden; een reactie op het verhaal 'Vilderskuil-Brandkuil?' in vorige Keersopper en wat gedachten en registraties over de namen Bergeijk en Eyckelberghe.

PRETTIGE FEESTDAGEN en EEN GOED 2011 wensen we allen, waarbij onze gedachten gaan naar de ons bekende zieke en enstig zieke leden, hen sterkte toewensend.

Wim van Dooremolen, voorzitter.

Pelgrimstocht naar Santiago de Compostella.

Wandelroute van Vesseem naar Santiago de Compostella, een afstand van ongeveer 2500 km. Een wandeling zonder stoplichten, weliswaar over verharde wegen, maar af en toe zochten de pelgrims Harrie en Jan vanwege het natuurschoon toch

Routes naar Santiago de Compostella

wel eens een smokkelroute uit. De wandelroute is door de "pelgrims" gelopen via Nederland, België, Frankrijk en Spanje en beladen met een rugzak van ongeveer 18 kg. De inhoud betrof hoofdzakelijk reis-papieren, een beetje proviand, kleding en ander noodzakelijk goed om per se bij te hebben.

Wat niet in de rugzak zat was een woordenboek Nederlands/Frans en Nederlands/Spaans. Tot aan het Franstalige deel in België konden de vrienden zich goed verstaanbaar uitdrukken, de Vlamingen verstaan plat Nederlands uit de Kempen heel goed en deden de voeten alleen het nodige werk. Maar, in het Franstalige België, Frankrijk en Spanje kwamen de armen en handen te hulp, want zoals Harrie het zei, met handen en voeten konden we ons redelijk in het Frans en later in het Spaans redden.

De bewegwijzering van de route richting Santiago wordt vanaf het Franse grondgebied aangegeven met een schelp waarop de strepen naar boven zijn gekeerd, de laatste schelp, bij aankomst in het bestevaartsoord, in omgekeerde vorm wat betekent: "bestemming bereikt".

De te wandelen afstand per dag bedroeg ongeveer 25 km, afhankelijk ook van het weer, want het heeft verschillende dagen flink geregend, dan moest er gebruik worden gemaakt van de meegenomen regenkleding.

Op de vele dagen met mooi weer, soms wel 35 graden, werd er gepuft en gezocht: "het is heel warm en nog heel ver".

Meestal werd er bij vertrek in de vroege morgen rond 06.30 uur in het dorpje waar ze de nacht hadden doorgebracht bij de bakker een stokbrood gekocht, het beleg zat nog in de rugzak of werd ook nog gekocht. De lunch meestal aan de kant van de weg, de wandelschoenen uit en de voetjes even omhoog rustend op de rugzak, daarna ging de tocht verder richting het geplande einddoel voor die dag. Aan de rugzak was tijdens het lopen ook een stok bevestigd met daarop een kleine vlag van Nederland, Frankrijk en Spanje, voor de meeste mensen die Harrie en Jan zagen lopen, een herkenningsteken dat dit pelgrims waren op weg naar Santiago de Compostella. Verschillende keren is dit herkenningsteken goed van pas gekomen, meerdere malen zijn onze vrienden aangesproken en na uitleg van hoe en wat en waar komen jullie vandaan, uitgenodigd om bij die mensen te komen eten en ook de nacht door te brengen. Het was de normaalste zaak dat deze pelgrims ook het ontbijt aangeboden kregen, wat met dank werd aanvaard en de belofte gedaan werd dat er een extra kaarsje zou worden aangestoken in Santiago.

In elke etappeplaats werd er een stempel gevraagd als bewijs van doortocht voor in het plakboek. De stempel kon zijn van het gemeentehuis, de pastorie of het postkantoor, het gaf niet wat, als het maar van het dorp van doorkomst was. Deze stempelkaart is tevens een bewijs van de gelopen pelgrimsroute, hierop kom ik later nog terug.

In Frankrijk is er een paar dagen rust genomen, de familie van Jan verbleef er op een camping en opa Jan vond het fijn om de kleinkinderen en zijn familie te zien en Harrie had dan ook gratis onderdak. Na deze welkome rustdagen ging de tocht weer verder en nu met hulp van een handkar die Harrie in elkaar had gezet en waarin de rugzakken gelegd konden worden. Op verharde wegen was dat een uitkomst, maar als Jan een alternatieve route in gedachten had, heeft dat Harrie veel last bezorgd, want hij trok de kar.

Slapen hebben de vrienden op velerlei verschillende plaatsen gedaan, in speciaal voor pelgrims op de route aanwezige onderkomens voor 1 nacht, in de pastorie, op het gemeentehuis, in een school en een enkele keer in het meegenomen tentje. Op uitnodiging van de voormalige werkgever van Harrie mochten ze ook een keer komen "logeren" in zijn villa die in de buurt van de etappeplaats lag. Dat in de buurt moet je breed zien, Harrie belde op en kreeg als antwoord, prima jongen ik kom jullie halen. Harrie zei: "Het is nog wel 100 km van de plaats waar we nu zijn, wacht nog een paar dagen dan bel ik nog wel een keer". Dat had echter geen resultaat, het antwoord was: "Blijf waar je bent, ik kom jullie nu halen". Dit onderkomen was niet het avontuurlijkste, maar wel het meest luxe tijdens onze pelgrimsreis, vertelden Harrie en Jan. We sliepen in de "groene" kamer, en achteraf gezien hadden we er een paar dagen moeten blijven, wat ons ook was aangeboden.

In een gezamenlijk onderkomen voor pelgrims is het ook wel eens een keer minder comfortabel geweest, er logeerde namelijk ook een echtpaar uit Italië: mevrouw dat was geen probleem, maar haar echtgenoot des te erger, die snurkte dat de pannen bijna van het dak vlogen. Harrie kon niet slapen en is gevlucht naar een ander vertrek en Jan volgde ietsje later.

Op een dag maakten Harrie en Jan kennis met een Nederlands echtpaar en na wat nieuws uitgewisseld te hebben (waar komen jullie vandaan en waar gaan jullie naar toe), kregen Harrie en Jan de uit-

nodiging om bij hen even uit te blazen en de nacht door te brengen. Het was eigenlijk de bedoeling om nog verder te wandelen, ze waren pas halfweg, maar het was erg warm en het vooruitzicht op een comfortabel verblijf deed hen besluiten om het aanbod te accepteren. Bij de vakantiewoning aangekomen bleek er ook nog een zwembad te zijn, Jan had een zwembroek bij zich, maar Harrie niet, geen probleem en waren zwembroeken genoeg in huis, ook in de maat voor Harrie.

Lekker afgekoeld met een wijntje aan de rand van het zwembad, de voetjes in het water, ging de telefoon van Jan, het was zijn echtgenote. "hoe is het met jullie" ?, "Heel goed we vermaken ons best maar het is wel erg warm", was het antwoord van Jan.

De volgende morgen had mevrouw een heerlijk ontbijt klaar staan: pelgrim zijn heeft ook zijn voordelen. Harrie en Jan hebben deze mensen heel vriendelijk bedankt en zijn met vernieuwde energie verder gereisd.

Weer een dagtrip van ongeveer 25 km met in het ongewisse waar zullen we op het einde van de middag zijn en hoe zullen we dan slapen ? Af en toe moest er natuurlijk ook gewassen worden (waspoeder zat in de rugzak) vooral het ondergoed en de sokken die door het warme weer voor een bepaald aroma zorgden en daarom een sopsje nodig hadden. Bij droog en warm weer was dat geen probleem, de was werd dan ergens opgelegd of opgehangen en s' morgens was alles weer kurkdroog. Maar het is een keer voorgevallen dat Harrie de was niet buiten maar binnen aan een lamp moest ophangen om te drogen. Eerst het hemd en daaronder met knijpers de onderbroek bevestigd. Midden in de nacht werd Jan wakker en bij de aanblik van dat geheel was zijn eerste gedachte: "Harrie zag het niet meer zitten en heeft zich misschien wel verhangen", maar bij nadere inspectie zag hij dat dit gelukkig niet het geval was.

Bijna aan de Spaanse grens hebben Jan en Harrie nog gratis gebruik kunnen maken van een vakantieverblijf van een ingenieur uit Parijs. Voor hem en zijn gezin zat de vakantie er op, zij gingen terug naar

huis. De pelgrims mochten zo lang logeren als zij wilden, als ze bij vertrek de sleutel maar onder een steen legden, die werd later wel gevonden door de eigenaar.

Zo langzamerhand kwamen Jan en Harrie aan op de plaats waar de meeste pelgrims vertrekken: n.l. 850 km verwijderd van het einddoel Santiago de Compostella. Voor de geoefende en ervaren lopers uit de Kempen is die afstand te gering, zij lopen liever vanaf Vessem ongeveer 2500 km.

In Spanje wordt de route ook gemarkeerd door de schelp, of door middel van een pijl geschilderd op een muur of ander voorwerp. Op een van die routes door een onbewoonde streek zagen Harrie en Jan een andere wandelaar naderen en hoe korter hij bij hen kwam hoe harder hij ging lopen. "Hij wil ons inhalen" zei Harrie en Jan schakelde over in een hogere versnelling, de afstand werd weer groter en na ongeveer een km staakte de achtervolger zijn offensief, hij kreeg bezoek van de man met de hamer en haakte definitief af.

Als echte pelgrims hebben Harrie en Jan zich altijd sociaal gedragen, een 71-jarige pelgrim uit Breda zat er bijna helemaal doorheen

en is mee op sleeptouw genomen tot het einddoel, waarvoor die man hen dank zegde.

In of bij de pelgrimskerk of op de plaats van verschijning is het gebruikelijk dat de echte pelgrim die de gehele voettocht heeft gemaakt hiervan een bewijs kan overhandigen. Dit bijvoorbeeld door de kaart te tonen met hierop de stempels uit de gepasseerde plaatsen en een verklaring met verzoek van de pelgrim zelf om het "diploma" of ander bewijs te mogen ontvangen.

Harrie en Jan zijn geoefende en ervaren wandelaars, zij hebben nooit enig ongemak of blaren gehad, misschien eens een keer heim-

wee, maar de gedachte om te tocht goed te volbrengen gaf hen dan weer de moed om door te gaan. Onderling ook nooit een keer ruzie gehad, alle lief en leed samen gedeeld en als tolk elkaar bijstand gegeven als handen en voeten te kort schoten om het bedoelde goed kenbaar te maken.

Harrie en Jan zijn 30 april 2003 in Vesseem vertrokken en 23 juli 2003 in Santiago de Compostella aangekomen, een gemiddelde van 30 km per dag.

De terugreis is op een meer comfortabele wijze "verlopen", de echtgenotes van Harrie en Jan zijn hen met de auto op komen halen en het weerzien was uiteraard ontroerend, zeker bij het zien van de stempelkaart en het diploma van de bedevaart.

Ik heb geprobeerd om het vertelde verhaal van Harrie en Jan zo goed mogelijk te verwoorden, wat zij vertelden was echt de moeite waard, zij vulden elkaar waar nodig, zonder storend te zijn aan. Jammer dat de opkomst zo gering was. Diegenen die niet zijn gekomen hebben wat gemist.

Zephyrien van Aken.

EENS, LANG GELEDEN, WEL ZO'N 100 JAAR GELEDEN...

Mocht u denken dat de maatschappelijke problemen die zo veelvuldig in kranten te lezen zijn of via de tv tot ons komen, alleen van deze tijd zijn, dan vergist u zich.

Al meer dan een eeuw geleden schreef de toenmalige commissaris van de koningin in Brabant er al over in zijn verslagen. Met grote regelmaat bracht hij een werkbezoek aan de gemeente Luyksgestel:

“Den 13 mei 1899 bezocht ik voor de tweede keer deze gemeente; de eerste maal kwam ik aldaar op 17 aug. 1895.

Baron A. van Voorst tot Voorst

Ik reed van het station Valkenswaard over Dommelen, Westerhoven en Bergeijk naar Luijksgestel, later keerde ik langszelfden weg naar Valkenswaard terug.

Onderweg ontbeet ik bij de kinderen Lommelaers te Bergeijk.

Op het raadhuis (te Luijksgestel, red.) vond ik B. en W.; allen, maar vooral de burgemeester, waren zeer onder den indruk van de vele moeilijkheden, welke er tegenwoordig in de gemeente bestonden.

Naar aanleiding van bekeuringen, door den veldwachter tijdens de Vastenavondagen ingesteld, wegens herbergovertreddingen. Men schreef die moeilijkheden toe aan een zekeren Martens, een herbergier, gepensioneerd commies, die zou het volk opwinden, requesten schrijven en aan het bestuur zoo veel moeilijkheden in den weg leggen, dat de toestand allengs onhoudbaar wordt.

Op mijn audiëntie verschenen successievelijk de Pastoor van Luijksgestel; deze pleitte zeer voor den burgemeester. Het clubje Martens c.s. waren Roomsch in naam, maar niet in hun hart; het waren slechte menschen, volgens den Pastoor tot alles in staat.

Er zijn groote zinkfabrieken te Neerpelt (België); daar wordt veel geld verdiend; daar werken enkele jongens uit Luijksgestel.

Des Zondags, met kermis, met Vastenavond enz. komen Belgische werklui uit Neerpelt naar Luijksgestel, zij zijn dikwijls

gewapend; voor twee jr werd op den veldwachter geschoten, deze scheppen daar dan den boel op, en smaken groote verteringen, gewoonlijk bij Martens. Om daaraan een einde te maken, heeft de burgemeester door de marechaussee uit Bergeijk en zijn veldwachter met Vastenavond op herbergovertrekkingen laten letten. Het gevolg daarvan is geweest, dat er verscheiden bekeuringen zijn gevallen, dat er gewelddadig verzet tegen de politie heeft plaats gehad, en dat daarvoor zware straffen zijn gegeven door de Rechtbank te 's Bosch."

Dat geeft te denken nietwaar?

Ook klagen over een salaris dat net als nu, ook toen niet toereikend was, was niet ongewoon:

"De veldwachter Borrenbergs klaagde, dat zijn tractement zo klein was (f 200); dat hij daarom wel gedwongen was, zijne boerderij zelf te bewerken, omdat hij anders niet kon leven. Ik drong daarop bij B. en W. aan op verhooging van het tractement van den veldwachter met f50; voor dat geld kon hij dan zijne boerderij doen bewerken, en kon hij dan zelf meer als veldwachter dienst doen. B. en W. schenen wel ooren te hebben naar mijn verzoek."

Dat alles toen niet in pais en vree was met onze zuiderburen, beschrijft hij ook.

Gelukkig zijn we er wat dat betreft wel echt op vooruit gegaan geloof ik:

"Op mijn vraag waarom de jacht zoo weinig aan huur opbrengt (fl 6 voor ong. 800 HA.) antwoordde de burgemeester, dat die jacht geregeld door Belgen wordt afgestroopt; deze komen steeds met velen tegelijk, en jagen dan brutaalweg tot kort bij de eerste huizen van Luijksgestel, verder durven ze ook niet te komen. Een veldwachter is tegen hen onmachtig; de burgemeester, die zelf jaagt, heeft meermalen voor hen moeten vluchten; hij moest dan zijn geweer op den schouder nemen, omdat de Belgen dat eischten, en zich dan uit de voeten maken."

Desondanks ging het de burgers van Luyksgestel over het algemeen zeer goed:

"Het gaat den inwoners van Luijksgestel zeer goed; armen zijn daar niet. Er zijn twee boterfabrieken; de boeren krijgen tegenwoordig geld in handen, en zetten hoe langer hoe meer koeien op; daardoor maken ze meer geld, kunnen meer kalveren aanhouden, meer varkens fokken of mesten, meer mest maken, hun land verbeteren en hun bedrijf uitbreiden. De boeren kopen hun hooi even over de grenzen; het is de tweede snede van Belgische weiden. De eerste snede wordt gekocht door het Belgische leger.

De Boerenbond werkt sinds 3 jr. met veel succes te Luijksgestel; de Burgemeester is secretaris van de afdeeling. Vooral bij de oprichting van de roomboterfabriek maakte de Burgemeester zich verdienstelijk, nu laat hij het werk een beetje aan anderen over, omdat de zaak nu goed marcheert."

Dit alles naar aanleiding van een verslag uit 1899 toen de Kempische wereld er in onze ogen toch echt nog heel anders uitgezien moet hebben.

Marionne Verhees

Reglement tot voorkominge van brandt over den dorpe van Bergeijk (1754)

In de vorige Keersopper stond een interessant artikel: "Vilderskuil ontraadseld?" Daarin brengt Johan Biemans de naam van die denkwaardige kuil in verband met steenovens en brandmeester Volders.

De benoeming van brandmeester Jan Cornelis Volders in 1754 is ontleend aan het resolutieboek 1726 – 1755 van het gemeentebestuur van Bergeijk dat bewaard is gebleven op het Regionaal Historisch Centrum te Eindhoven.

Het leek ons interessant het hele reglement te publiceren omdat het de angst voor het verwoestende gevaar van brand in die tijd illustreert, maar meer nog omdat het ons een mooie inkijk geeft in de toenmalige samenleving op de Bergeijkse gehuchten en de - op straffe van geldelijke boete desnoods afgedwongen - burenhulp, waarop de mensen waren aangewezen.

Wat stond er dan in dat reglement?

1

Eerstelyk de verkiesinge van brandmeesters sal staen aen de schepenen alhier

2

Daar is gestelt geworden vyf brandmeesters te weeten eenen op yderen gehugt namentlyk aen het Eyckereyndt Peter van

Hoof, Broekstraet Jan Ketelaars, Loo Jan Vereyken, Weebos Lambert Steevens en op den Berkt Jan Cornelis Volders en is aen yder derselver van dese gemeente behandigt geworden twee emmers, een leer en brandhaak

3

De brandmeesters sullende so dra eenige kennisse van brand bekomen hebben, sikh aenstonds begeven naer het huys ider op zyn gehugt daer den brand is en meede brengen de emmers, leer en brandhaak

4

In cas van brandt sal den brandmeester ider op syn gehugt continueel over al toesigt hebben daer het des noot sal komen te vereyschen en een ider haar in het blussche van brandt moeten gehoorsame in alles wat hen op een doenelyke weyse sal worden geordonneert op eenen boete van vyfentwintig stuyvers

5

Wanneer binnens huys brandt mogte ontstaan sullen die geene welke sikh daer inne bevinden aenstonds op straat den brandt opentlyk uytroepen sonder die te mogen verbergen op ene boete van drie gulden ingevalle den brandt sikh vervolgens buyten de huysinge quame te openbaren

6

Den nagtroeper of klapwaeker brandt vernemende of brandt hoorende roepen sal gehouden syn op verbeurte van seyne bedieninge den brandt door het gehugt daer hy gaet als meede aen het huys daer den brandt ontstaat en aen den brandmeester daer van kennis te geeven

7

Ook sal men in den brant alarm maeken en de brandklok kleppen waer op de tien naeste huysen by den brand ider een emmer of keetel sal hebben te brengen ter plaetse daer den brandt is, om daer van aanstonds gebruyk te konnen worden gemaakt op peene die daer innen nalatigh syn te verbeuren eenen gulden

8

Niemant sal vermogen eenige assche te leggen in syn huys, schuer, schop of stallinge, nogh eenigh hooy, strooy, turf, hout of andere brandtstofte op de schelft of solder aen de schoorsteenen, maar sullen daar af moeten blyven ten minsten twee voeten op de boete van dartigh stuyvers

9

Niemandt sal met ene brandende kaers of lamp in schuer, schop of stallinge mogen gaan, ten ware de selve in een digt besloten lantaeren stondt, nogh ook sonder digte lantaern eenigh licht in de stallen ophangen veel min met ene brandende pyp daer in gaen op eenen boete van dartigh stuyvers

10

Een ider sal gehouden weesen binnen aght sagen naar publicatie deses de spleeten, borsten en scheuren welken in schoorsteenen en ovens van bakeryen, brouweryen, smitsen en andere vierplaatsen bevonden worden toe te maeken en digt te houden op eene boete van dartigh stuyvers

11

Dat van nu af aen de waterpoelen, kuylen en putten soo van de gemeente als particuliere jaarlyks in de maenden van augusty of september sullen moeten werden geveegt, gediapt ende gebreet, en dat daer over als meede over de schoorsteenen,

ovens, bakeryen, brouweryen, mouteryen en nadere vuerplaetsen de schouwe door de regenten en brandmeesters in dier tydt sullen worden gevoert, en sullen de gebreekige verbeuren eene boete van dartigh stuyvers

12

Alle peene en boeten in dit reglement gespecificeert sullen genoten en geproffiteert worden 1/3 by den heer officier, 1/3 by den armen en het overige 1/3 by den aanbrenger, welke voors peene of boete uyt kragte van haer hoog mog. resolutie van den 6^e febr 1732 by parate executie door den officier moogen worden ingevordert, en worden tot het doen der calangies midts desen geauthoriseert alle die geene die in gemeentens dienst zyn en onder eede derselver staan

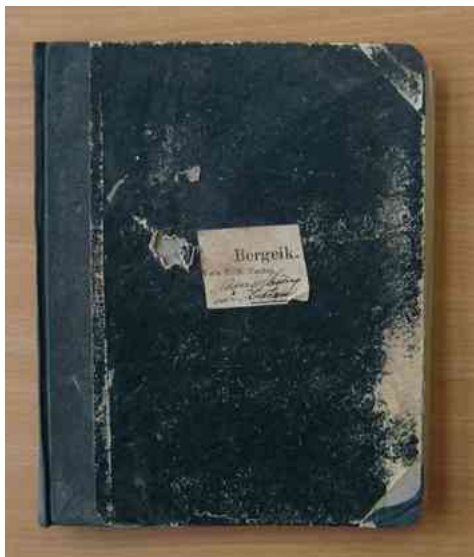
Aldus het voorschreve reglement geaprobeert, ende gearresteert, bij de ondergeteekende schepenen, Borgemeesters, Setters, en Rekenmeesters des dorps van Bergeijk.

Piet Aarts

Tja, dit hadden ze toen nog niet.

Heere P.N. Panken: Naamsafleiding van Plaatsen

Een van de verschillende collecties die in het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven bewaard worden, is het archief van het gemeentebestuur Bergeijk 1606-1930.

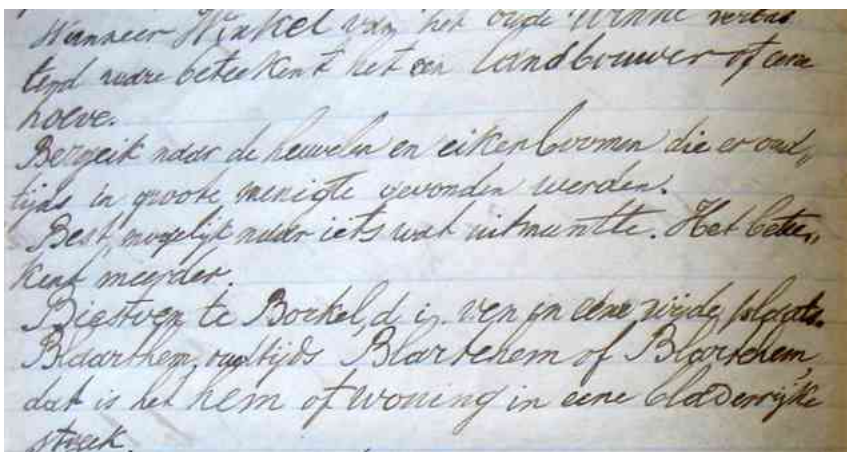
In dat archief bevindt zich onder inventaris nr. 1557 een ongedateerd, maar in elk geval meer dan honderd jaar oud, dik schrift van meester Panken, met harde kartonnen kaft: zie foto.

Wij menen meester Panken uit zijn eigen geschriften te kennen als iemand die graag het naadje van de kous wilde weten en dat ook graag aan anderen wilde laten weten.

Daarom verbaast het ons dat hij in dit schrift nog geen twee regels nodig heeft om de naam Bergeijk te verklaren. De eerste indruk die daardoor ontstaat is dat hij er zich wel heel gemakkelijk van heeft afgemaakt. Waarschijnlijker is dat hij zich bewust de uiterste beperking heeft opgelegd en zich misschien daarbij zelf wel haast geweld moest aandoen!

In zijn boek "Beschrijving van Bergeijk", uitgegeven in 1900, besteedt hij in ieder geval meer dan twee bladzijden aan het openingshoofdstuk: "De naam Bergeijk".

Het lijkt erop dat Panken het schrift jarenlang heeft bijgehouden en geactualiseerd; het is niet gedateerd en is op verschillende plaatsen voorzien van latere aanvullingen en later toegevoegde voetnoten. In die voetnoten verwijst hij nog naar publikaties uit 1901 en 1902. Toen was zijn beschrijving van Bergeijk al uitgegeven.

Heere P.N. Panken verbaast ons opnieuw door daar nou net niet naar te verwijzen.

P. Aarts

Van Eyckelberghe tot Bergeijk.

Een notariële akte uit 1326³ waarin sprake is van de '*ecclesia de Eyckerberghe*', van de '*parrochie de Eykelbergha*' en van '*de decima de Eyke*' bracht me tot het volgende verhaal.

De gemeente Bergeijk heeft haar naam te danken aan (of verbonden met) het dorp Eyck, of zoals de hertogen van Brabant het in hun oorkondes noemen, o.a. in 1331¹ "*villarum nostrarum de Eyck*".

¹ Oorkonde van 24 sept. 1331 van Hertog Jan;

In kerkelijke oorkondes vinden we echter de naam Eyckelberghe. Zo'n vermelding vinden we al in 1295 in een akte van het klooster St.Jacob te Luik als Hendrik van Bilzen benoemd wordt om in Eyckelberghe pastoor Gerardus op te volgen, die benoemd was door Gerard van Eyckelberghe (ook wel Gerard van Eycke genoemd). Hendrik wordt in 1298 opgevolgd door pastoor Willem, die op zijn beurt in 1302 het innen van tienden Eyckelberghe over laat aan Johannes van Eyckelberghe.² Op voorstel van Abt Hubert Back van het klooster te Tongerlo, die in 1310 het "*jus patronatus*", dit is het recht de pastoor te benoemen verkregen had, werd in 1318 door de Aartsdiaken Napoleo Johannes de Monsteriis, advocaat van de curie te Luik, benoemd tot "*clericum ad acclesiam parrochiale de Eyckelberge*".

Waarna we in een notariële akte van 6 april 1326 de priester Albertus van de "*parochialis ecclesia Eyckerberghe*" (of 'Eyckelbergha', zoals men verderop schrijft) zien verklaren geen recht te hebben op bepaalde tienden.³

In dit verhaal over Bergeijkse pastoors wordt consequent over Eyckelberghe gesproken. Ook in Postel, zoals in 1346 wanneer vermeld wordt dat bepaalde tienden "de Eyckelberghe" aan de prior van Postel horen tot te komen.⁴

Opvallend in de akte van 1326 is dat daarin ook gesproken wordt over de tienden van Eyke. Het is een serieuze vastlegging van afspraken, want er zijn nog al wat belangrijke personen aanwezig.⁵

Het lijkt er op dat er verschil gemaakt wordt tussen de parochie Eyckelberghe en het dorp of gehucht Eyke. De laatste naam, zoals gezegd, door de hertogen van Brabant gebruikt, b.v in 1403 als de rentmeester van de hertogin Jo-

² Bergeijks Millennium, W.v.Dooremolen Bergeijk 2000

³ Archief Abdij van Tongerlo, charter no 443

⁴ Archief Abdij van Tongerlo, charter no 898

⁵ We zullen proberen in de volgende Keersopper een vertaling van deze akte te plaatsen

hanna schrijft dat boete-inkomsten op de gemeint " *Eyke half mijne vrouwe toebehoirt ende half den bisschop van Ludic.*"

Daniel Vangheluwe deed uitgebreid onderzoek naar 'De namen van Bergeyk' ⁶ en daarin zien we dat de naam Eyckelberghe in gebruik bleef in kerkelijke kringen tot ca 1530. Het gebruik van de aanduiding Eyckelberghe nam waarschijnlijk al sterk af rond 1430 toen de invloed van Luik afnam. De schout van Kempenland schrijft in 1429⁷: "*Eyk, 'tdorp de prochie al(geheel) minen ghenedige heren toebehorende...*". En die heren waren de hertogen van Brabant.

De benaming Eyck houdt het vol tot in de 17^e eeuw.

Maar ondertussen is de naamgeving Bergeyke of Bergeyck ontstaan en in de 15 e en 16^e eeuw is de naamaanduiding verre van consequent, zoals Daniel zijn overzicht ⁶ laat zien.

Vanwaar de naamsverandering ?

Eyckelberghe... dat zou kunnen als oudste naam Eiken-berg, met de l daartussen als restant van Eiken loo (=bos) wat hooggelegen was; met Berg omdat het hooggelegen was (nou ja hoog, relatief dan: op een dekzandrug. Vandaar Eycke-l-Bergh voor het gebied, het parochiegebied (?).

Eyck als een nog oudere naam voor het dorpsdeel , ook als 'villa Eka' vermeld.

En Bergeijk ?

Daniel Vangheluwe maakt melding⁶ van de uitdrukking in 1360 "*Walter dicti de ghestel prope berghe eyke*", als zijnde de oudste vermelding van 'berghe'. Maar of hier een gehucht bedoeld wordt ? Als heerdgang wordt het in oude geschriften niet vermeld (wel Eikereind-Broekstraat en de Berkten). Pas rond 1600 verschijnen meer verwijzingen naar 'Bergerheyde' -'een huys in de berch'- '*geleeghen in de prochie van bergeyck aan de berch*'.

⁶ De Rosdoek, dec. 1985; D.Vangheluwe

⁷ De Keersopper 18, p8; D.Vangheluwe

In onze gemeente is Eyck via Eyckelberghe tot Bergeik geworden. Echt weten doen we niet. Hoe zou het met andere gelijkwaardig geheten plaatsen zijn? Via internet zochten we er een aantal op en zette die op kaart. We vonden er velen, zoals bijgevoegde kaart op blz 21 laat zien; niet allen zijn hooggelegen.

Eichenberg..met Berg voor hooggelegen of is 't een stevig gebouwde "Eiken herberg" of Verzinnen kunnen we wel, maar waarom ze zo heten dat weten we niet.

Misschien dat er heemkundefleden zijn die op internet of tijdens vakanties wat meer informatie kunnen verzamelen. Dat zouden we graag horen.

Wim van Dooremolen

Eikelbergh? Waar ligt dat?					
1	Eichenberg	Thüringen	Halfweg Fulda tot Saalberg	boven Bischofrod	aan L2633
2	Eichenberg	Thüringen	Onder Kahla	nabij afslag k172	aan B88
3	Eichenberg	Thüringen	lets ten Westen van 2e	boven Dienstadt	aan k173
4	Eichenburg	Thüringen	onder Erfurt	via afslag L1049	aan B4
5	Eichberge	Brandenburg	ten westen van Berlijn	B5-afslag naar Paulinneau	verder aan K6312
6	Eichenberg	Hessen	ten oosten van Münden	B27 afslag	aan K68
7	Eichenberg	Bayern	tussen Hösbach en Krombach	ten NO van Aschaffenburg	aan AB12
8	Eichelberg	Bayern	ten noorden van Bamberg	afslag B279 onder Ebern	aan Has 51
9	Eichenbirkig	Bayern			
10	Eichlberg	Bayern	ten NW van Regensburg	ten oosten avn Beratzhausen	aan ST 2394-NM2
11	Eichelberg	Bayern	ten oosten van Fürth	aan ST2244-2255 west van Markt Erlbach	aan NEA26
12	Eichenberg	Bayern	ten ZO van Ansbach	aan B13 afslag Haundorf	bij WUG22
13	Eichelberg	Baden	ten oosten van Heilbron	via B39-Willsbach	aan K2108
14	Eichenberg	Baden	ten NW van Memmigen	via A7 afslag B312	zuidafslag na rivier
15	Eichenberg	Voralberg	ten noorden van Bregenz	via A14 exit 1 langs Bodensee	aan L11
16	Eichberg	Voralberg	ten NW van Feldkirch	via A13 afslag nr route 13 Rhein-Eichbergstr.	
17	Eichberg	Oostenrijk	ten zuiden van Wenen	nabij B27 op E7 aankomst	nabij Bahnhof Eichberg
18	Eichberg	Oostenrijk	ten zuiden van 10e	B54 afslag in Styria	aan L429
19	Eichberg	Oostenrijk	bij Hartmannsdorf	onder A2 voorbij exit 150	via B65 afslag zuidwaarts
20	Eichberg-Trautenberg	Oostenrijk	ten zuiden van Graz nabij grens	aan B69 nabij Leitschach	aan B69

